

Fjögur ár eru ekki langur tími í sögu þjóðar, ekki heldur í ævi manns. En mikið dæmalaust fannst okkur þingkonunum premur 4 ár langur tími, þegar við fyrst gengum inn í Alþingishúsið við Austurvöll nýkjörnar á þing fyrir Kvennalistann. Og það fannst okkur öllum, sem að þessu stóðum.

Nú eru þessi 4 ár hartnær liðin, nánast eins og í leiftri, og nú erum við Kvennalistakonur ekki lengur fortíðarlausar jómfrúr.

Okkur nægir ekki lengur að segja "þetta er ómögulegt, þessu verður að breyta". Við ætluðum svo sannarlega að breyta heiminum og álitum, að margt mætti gera til þess á 4 árum. Nú hljótum við að horfa til baka og skoða, hvað við höfum gert til að breyta og bæta og hvort þetta var allt saman áreynslunnar virði.

Ég vil segja það strax, að svar við slíkum vangaveltum er svo sannarlega jákvætt. Auðvitað finnst okkur mörgum ganga hægt að breyta heiminum, en við skulum ekki vanmeta árangur okkar, sem er miklu meiri en ætla mætti af umfjöllun á opinberum vettvangi.

Sérframboð kvenna er að mínu mati ein afdrifaríkasta aðgerð í íslenskum stjórnálum nú síðustu árin og hefur haft ótrúlega mikil áhrif og á eftir að hafa enn meiri áhrif. Sá árangur nær langt út fyrir það fylgi, sem mælanlegt er í tölum kosningaúrslita og nær jafnvel inn í hin helgu vé búnaðarfélaga og kaupfélaga, svo að dæmi séu nefnd.

Áhrif Kvennalistans á málflutning og framgöngu margra frambjóðenda gömlu flokkanna í sveitarstjórnarkosningunum á s.l. vori leyndu sér ekki, hversu vel sem það á svo eftir að

skila sér í starfi. Og svo mjög var konum hampað í kosningabaráttunni, að ætla mátti, að þær væru a.m.k. helmingur frambjóðenda í öruggum sætum, þótt þær væru svo aðeins rúmlega fjórðungur þeirra, sem kjöri náðu. En mörgum þótti það glæsilegur árangur og staðfesting á því, að allt væri petta á réttri leið.

Er þá e.t.v. nóg að gert? Er þróunin svo vel á veg komin, að hún geti ekki endað nema með fullkomnu jafnræði kynjanna í lands- og sveitarstjórnum? Og er þá markmiðinu með sérframboði kvenna náð, þegar konur verða orðnar helmingur kjörinna fulltrúa?

Svarið við öllum þessum spurningum er neitandi. Við eигum ennþá langt í land. Sú hugarfarsbreyting, sem Kvennalistinn beitir sér fyrir, er enn á bernskuskeiði.

Fjölgun kvenna meðal kjörinna fulltrúa er fagnaðarefni, og megi þeim öllum vel farnast, hvar í flokki sem þær standa. En - og ég legg áherslu á það - kynið er ekki aðalatriðið -, heldur sjónarmiðin, mállefnnin og vinnubrögðin. Það skiptir okkur konur harla litlu máli, hvort við eígum fleiri eða færri fulltrúa, ef þær hafa það ekki að meginmarkmiði að vinna að bættum kjörum kvenna.

Það er einfaldlega ekkert gefið mál, að kvennapólitískum sjónarmiðum vaxi ásmegin í réttu hlutfalli við fjölgun kvenna í lands- og sveitarstjórnum. Við vitum mæta vel, að kvennapólitík á erfitt uppdráttar í viðjum gömlu flokkanna sem leggja ofuráherslu á valdabaráttu og eru rígbundnir við íhaldssama forgangsröðun verkefna og steinrunna starfshætti, rammflæktir í alls konar hagsmunatengsl.

Það er bakgrunnur Kvennalistans, sem veldur því, að honum

er best treystandi til þess að fylgja eftir þeim málum, sem við höfum sett fremst í forgangsröðina. Kvennalistinn hefur engin annarleg hagsmunatengsl, og starfshættir hans tryggja virkt aðhald og tengsl við þá grasrót, sem hann er sprottinn úr.

Og þá er eðlilegt að spyrja um áþreifanlegan árangur af starfi Kvennalistans á Alþingi s.l. 4 ár. Ég tel með réttu hægt að fullyrða, að Kvennalistakonur hafa verið ákaflega starfsamar þetta kjörtímabil og látið sér fátt óviðkomandi af því, sem til umfjöllunar hefur verið á þingi. Oft höfum við stunið undan vinnuálagi og fyllst óþreyju yfir þeim tíma, sem fer í að móta afstöðu og vinna í málum, sem aðrir eiga frumkvæði að, ríkisstjórnin eða einstakir þingmenn.

Engu að síður höfum við átt frumkvæði að fjölmögum málum, sem mynda dágóðan lista, þegar allt er talið, málum, sem langflest varða sérstaklega hag kvenna og barna. Er nú til orðinn hinn vænsti sjóður að sækja í fyrir viðtakendur okkar.

Fyrst skulum við líta á áþreifanlegustu sannanirnar um árangur, þ.e. þau þingmál, sem við höfum fengið samþykkt.

Tillaga um könnun á rannsókn og meðferð nauðgunarmála og úrbætur í þeim eftum var samþykkt vorið 1984. 5 manna nefnd var skipuð strax það vor, en í henni sitja 1 karl og 4 konur, m.a. Guðrún Agnarsdóttir, en það hefur gert okkur kleift að fylgjast vel með mjög umfangsmiklu og markvissu starfi nefndarinnar, sem mun nú á næstunni ljúka störfum og leggja fram sínar tillögur.

Tillaga um kennslugagnamiðstöðvar í öllum fræðsluumdænum var samþykkt vorið 1985, en treglega hefur gengið að hrinda henni í framkvæmd. Er hér um að ræða jöfnun aðstöðu barna til náms hvar sem er á landinu, sem brýnt er að koma á.

Tillaga um kerfisbundna leit að brjóstakrabbameini hjá konum var einnig samþykkt vorið '85, en það var reyndar ekki fyrr en við afgreiðslu fjárlaga fyrir þetta ár, sem fjárveiting fékkst til að koma þeirri leit af stað.

Tillaga um að meta heimilisstörf til starfsreynslu á vinnumarkaði og þar með til launa fékkst samþykkt á síðasta þingi, en framkvæmdin stendur vitanlega þversum í ráðamönnum, sem hafa í reynd engan vilja eða áhuga á því að viðurkenna gildi heimilisstarfa, nema í minningargreinum.

Tillaga um úrbætur í ferðapjónustu var einnig samþykkt á síðasta þingi, en Kvennalistinn hefur haft miklar áhyggjur af andvaraleysi stjórnvalda í ferðamálum. Ferðapjónusta er æ mikilvægari tekjulind fyrir þjóðarbúið og veitir fjölda manns atvinnu, en nýtur lítils skilnings yfirvalda með þeim afleiðingum að við getum tæpast skammlaust tekið á móti þeim fjölda ferðamanna, sem sækist eftir því að skoða stórbrotna náttúru landsins, auk þess sem margir fjölsóttir staðir eru í hættu vegna átroðnings. Takist vel til um framkvæmd tillögu okkar frá síðasta þingi, yrði þeirri hættu bægt frá.

Fleiri mál höfum við ekki fengið formlega samþykkt, en tillögur og þingmál hafa sín áhrif, þótt þau séu ekki samþykkt og framkvæmd með beinum hætti. Ég minni nú á nokkur þessara mála.

Mörg ykkar kannast við baráttu Kvennalistans fyrir lengra fæðingarorlofi, en frv. um 6 mánaða orlof til allra kvenna án tillits til atvinnupátttöku hefur verið flutt á öllum þingum. Það hefur ekki fengist samþykkt þrátt fyrir mikla umfjöllun og stuðningsyfirlýsingar viða af landinu, en ætli baráttu Kvennalistans eigi ekki sinn pátt í því, að nú hefur

heilbrigðisráðherra sett nefnd í það að semja frv. um fæðingarorlof. Engar niðurstöður eru þó farnar að líta dagsins ljós.

Þá hefur verið lagt fram frv. um launalaust leyfi foreldris frá störfum vegna umönnunar barna, en með því viljum við auðvelda foreldrum að sinna börnum sínum án þess að stofna starfsferli sínum í hættu.

Þá má nefna, að við höfum æ ofan í æ flutt tillögur um hækjun barnabóta, sem er eitt af forgangsmálum Kvennalistans.

Í haust fluttum við frv. um lífeyrirréttindi heimavinnandi húsmæðra, en réttindaleysi þeirra er okkur mikið áhyggjuefni og þjóðfélaginu til skammar. *Eindur mat að hefðbundinum Kvennalistörfinum*

Frv. um átak í dagvistarmálum flutti Kvennalistinn fyrir 2 árum, en í þeim málum ríkir víða neyðarástand. Því frv. var vísað til ríkisstjórnarinnar með tilmálum um úrbætur. Hún hefur svarað á sinn hátt með lækkuðum framlögum til byggingar dagvistarheimila.

Skóla- og fræðslumál eru okkur Kvennalistakonum hugleikin og höfum við flutt ýmsar tillögur í þeim málaflokki.

Ég hef þegar nefnt tillögu um kennslugagnamiðstöðvar í öllum fræðsluumdæmum, sem samþykkt var fyrir tæpum 2 árum. Á s.l. þingi fluttum við tillögu um fjölgun skólaselja á landsbyggðinni, sem miðaði að því, að börn innan 10 ára aldurs þyrftu ekki að dveljast í heimavist.

Frumvarp um fjarnám fluttum við á síðasta þingi, en fjarnám mundi jafna aðstöðu til náms og opna margvislega möguleika. Ennfrémur fluttum við tillögu um skipan fullorðinsfræðslu, sem við teljum mikið réttindamál.

Við höfum flutt tillögur um aukna fræðslu meðal almennings

og í grunnskólum í ýmsum greinum, sem miða að því að búa fólk sem best undir lífið. Má þar nefna tillögu um friðarfræðslu og fræðslu um kynferðismál. Fleiri tillögur af því tagi eru í bígerð.

Þá höfum við flutt tillögu um endurmat á störfum kennara, beitt okkur fyrir eflingu rannsóknarstarfsemi í landinu og auknum framlögum til Háskóla Íslands og mjög látið til okkar taka málefni Lánasjóðs ísl. námsmanna.

Í húsnæðismálum má minna á tillögu Kvennalistans veturinn 1984-1985 um nýjan viðmiðunargrunn verðtryggingar langtímalána, sem við vildum miða við vísitölu kauptaxta í stað lánskjaravísitölunnar illræmdu. Við áttum frumkvæði að því að vernda hagsmuni kaupenda og framleiðenda íslenskra einingahúsa, þegar minnstu munaði, að kippt yrði grundvellinum undan þeirri atvinnugrein fyrir 2 árum með breytingum á úthlutunarreglum húsnæðislána. Við höfum í tvígang flutt tillögu um auknar byggingar leiguhúsnæðis til þess að svara gífurlegri þörf fyrir slíkt húsnæði um allt land. Og við höfum flutt fjölda fyrirspurna um lánamál og allt mögulegt, sem þeim tengist.

Kvennalistinn vill beita sér fyrir auknu forvarnarstarfi á sviði heilbrigðismála. Undir það fellur tillaga okkar um kerfisbundna leit að brjóstakrabba meini hjá konum og einnig fræðsla um kynferðismál, sem fyrr er nefnt. Þá höfum við flutt frv. um heilbrigðisfræðsluráð, sem stuðla myndi að eflingu og samræmingu heilbrigðisfræðslu.

Fyrir tveimur árum fluttum við tillögu um athvarf fyrir unga fíkniefnaneytendur. Þeirri tillögu var vísað til ríkisstjórnarinnar, en okkur þykir hún alltof aðgerðarlítill gagnvart þeim vágesti, sem fíkniefnaneyslan er.

í 400 milljónir árið 1985, og þannig leynast þær viða matarholurnar. Auk þess höfum við margsinnis bent á nauðsyn þess að endurskoða tekjuöflunarkérfi ríkisins, einfalda það og uppræta skattsvik, sem skipta hundruðum milljóna, jafnvel milljörðum.

Í atvinnumálum viljum við að hlúð sé að hefðbundnum undirstöðuatvinnuvegum okkar, landbúnaði og sjávarútvegi, samtímis uppbyggingu nýrra atvinnugreina. Við höfum viðurkennt nauðsyn lágmarksstýringar bæði í sjávarútvegi og landbúnaði. Beiting kvótakerfis er tilraun til að ná tökum á vanda, sem er gamall og á sér langan aðdraganda og er sumpart af manna völdum og sumpart eðlileg afleiðing tæknibyltingar. Við teljum eflingu menntunar og rannsóknarstarfsemi grundvöll uppbyggingar og nýsköpunar og að frumkvæði í atvinnumálum eigi að vera í höndum landsmanna sjálfra. Stjórnvöld eiga ekki að mismuna, ekki að stýra um of, heldur skapa skilyrði og jarðveg, og stuðningur þeirra er best veittur með ráðgjöf, markaðsöflun og fjármagnsfyrirgreiðslu, sem mismunar ekki og styðst við raunhæfar áætlanir, en ekki óskhyggju. Við höfum frá upphafi hafnað stóriðjustefnu gærdagsins, sem margir ráðamenn þjóðarinnar hafa bitið sig fasta í, svo að nálgast ofstæki.

Því miður hefur stóriðjuþráhyggjan leitt okkur í árans ógöngur, þvaðt okkur í bland við útlend tröll og leitt okkur út í alltof hraðar virkjanaframkvæmdir, og er þar að finna orsökina fyrir rúmlega helmingi erlendra skulda þjóðarinnar.

Smáiðnaður af ýmsu tagi er miklu vænlegri kostur, ferðapjónusta, ylrækt, skógrækt, æðardúnsrækt o.fl. Íslendingar eru fyrst og fremst matvælaframleiðendur, og á því sviði eru miklir framtíðarmöguleikar fyrir þjóð, sem státar af lítilli mengun, hreinu lofti og tæru vatni.

Í kjaramálum höfum við að sjálfsögðu lagt sérstaka áherslu á það, sem að konum snýr, og af slíkum tillögum hef ég þegar nefnt nokkrar, eins og endurmat á störfum kvenna og mat heimilisstarfa til launaákvvarðana á vinnumarkaði. Á Alþingi eru ekki gerðir samningar um kaup og kjör og því óhægt um vik að berjast fyrir bættum launakjörum þar með beinum hætti, enda er það okkar skoðun, að launasamningar eigi að vera í höndum aðila vinnumarkaðarins. Hins vegar ofbauð okkur svo máttleysi verkalýðsforyrstunnar í samningunum á síðasta ári, að við gripum til þess neyðarúrræðis að leggja fram frv. um að óheimilt væri að greiða lægri laun fyrir 40 dagvinnustundir á viku en sem næmi framfærslukostnaði einstáklings.

Launamál eru tvímælalaust þau mál, sem heitast brenna á konum. Við vitum, að nú ríkir góðari með þjóðinni, en við vitum jafnvel, að það hefur ekki skilað sér í léttar pyngjur kvenna. Það eru fyrst og fremst konur, sem áfram þræla á skammarlega lágum kauptöxtum, og það eru konur sem ekki njóta launaskriðs, hlunninda eða yfirborgana undir borðið. Þær vinna á nöktum töxtum í vanmetnum kvennastörfum og bera að meðaltali helmingi minna úr býtum en karlar gera.

Dannig getur þetta ekki gengið lengur. Á meðan konur eru ekki fjárhagslega sjálfstæðar, á meðan þær geta ekki lifað af launum sínum, þá er hætt við, að annað sjálfstæði þeirra í lífi og starfi verði lítið. Þess vegna er kjarabarátta kvenna mikilvægur þáttur kvennabaráttu í dag.

Nidur lagð, sun að heima því frá
Mjólfarmi (þið utið: Tni að það, sun
mið sunn ad gera Q.S. frv.) er
en ðsamist kl. 11.30 jölstudgum
9. jan. 187

Hans Halld.

Eg nef miðið náði lengi g
fannslin alltaf lengi, það ófincilt
en oddur það betri g eftir minni legni.
Sun þær en slíttari og beinsleystari.
En ég hef rúgst að gefa ylther ófincilt
ófincilt fæð, sun kennalitsinn meður
að náma að á þingi undan-
fari 3½ ár. Við myggjumst meðle
afram að sónnum braut. Við ~~á~~ eiginum
að legja síðastur börð að hessninga-
stefnuskrá okkar, en af því þum velen
sun íg nef miðið undan málilegir,
má ráða, hver sónnum verður i
þeiri stefnuskrá. Við viljum brugfa
forsgangsröðunni og innleida mylt
verðmæla með. ~~sed~~ Við munum
afram leggja áherslu á mál, sun
vara konur og börn ~~sé~~ stakilega.

Fjölskyldan verður í fjólinum.
Spuningarinn er svo fyrst að síðast
mið, hverjum ljósundur fraysta best
til ad-planda börð um mannsöru-
fjöllum til vanda óháð alðri,
efnahaf, leynferti og lícetar.